

De vervreemding

Moderne gekozenen en eigentijdse bestuurders voelen zich in hun taalgebruik zelden geremd door oubolligheid en nietszeggendheid van weleer. In hun gewichtige ambtsuitoefening zijn zij stevast op weg naar 'een stip aan de horizon', waarnaartoe de onwetende en onwillige burger geloodst dient te worden. De marsroute leidt steeds minder naar een ideaal of zelfs maar een oplossing, steeds vaker naar een procentnorm of andere vorm van cijferfetisjisme. Onderweg springen onze gidsen veelvuldig 'over hun eigen schaduw heen'. Er dienen immers 'bruggen geslagen' te worden. Hoewel de focus op een stip niet zelden juist leidt tot zoiets als tunnelvisie.

CityCEO

De zogenoemde bestuurlijke samenhang die dit kabinet het land wil opdringen, is een aardig en tegelijk pijnlijk voorbeeld. Je kunt het plan zien als sluitstuk van de decennia geleden ingezette, geleidelijke afbraakoperatie Terug-tredende Overheid. Alles 'vermarkten' en privatiseren, als het moet zelfs aan gelukszoekers en aasgieren. Wat je overhoudt, flikker je over de schutting in de achtertuin van de burger, die het als vrijwilliger mag oprapen en uitzoeken. Na bejubeling van het individualisme is het nu tijd voor een vreemd soort voluntarisme. Wie opdraait voor de kosten als ook deze stap naar het anarcho-kapitalisme hopeloos de mist ingaat, krijgen we niet te horen.

De stip aan de horizon is in dit geval de politiek en het bestuur zelf, die verdwijnen uit de leefwereld en het zicht van de burger. Juist op het diepst van de crisis. Het openbaar bestuur en algemeen belang zijn inmiddels al goeddeels het speelterrein van consultants en managers. De publieke zaak als sterfhuisconstructie op weg naar nog meer 'efficiency'. Burgemeester is eigenlijk een veel te ouderwetse titel; over een jaar of tien heet die vermoedelijk CityCEO.

Megalomanië

Een bijrolletje heeft de overheid in het blijspel van vraag en aanbod. De 'grensverleggende' opvattingen daaromtrent beginnen zich nu ook steeds driester te vertalen in het denken over de praktische kanten van onze staatsinrichting. In het verleden is er van alles in die richting geprobeerd. 'Groot' denken mag de schatkist blijikbaar wat kosten. Zelfs nu het crisis is.

Je zou zoetjesaan een complete overzichtstentoonstelling kunnen inrichten van de *doedels* die onder verantwoordelijkheid van opeenvolgende ministers van

Binnenlandse zaken zijn gemaakt over de bestuurlijke herindeling van Nederland. Tegenover de portrettengalerij met oud-bewindslieden in de gang op het departement aan de Schedeldoekshaven een hele wand met misbegrepen bestuurskunst: planologisch futurisme. Verschil is alleen dat kunst door de jaren heen vaak meer waard wordt. In dit geval kunnen we spreken van weggegooid geld.

Ronald Plasterk schildert graag, staat in zijn cv. Zijn eerste proeve van een ministerieel meesterwerk was die amorfe klodder op de kaart van Nederland, waarin de toeschouwer de – vooralsnog naamloze – superprovincie, het ‘landsdeel’ Noord-Nederland zou moeten zien. Goede kunst choqueert en vervreemdt, zeggen ze weleens. Er zijn echter grenzen. Al helemaal aan gemeenten en provincies, zoals we weten. Dit was geen provincie, dit was je reinste provocatie. Mocht nog een prijsvraag worden uitgeschreven om de nieuwe bestuursklont van een naam te voorzien: wat te denken van het landsdeel Megalomanië. Voorland van het grootschalige besturen. Heel Nederland één metropoolregio, al dan niet van Duitsland.

De Senaat (ze zijn daar terecht niet zo tuk op experimenteel geklieder met wetgeving en beleid) had het kabinet gevraagd om zoiets als een bestuursvisie. Je zou verwachten dat een minister kijkt naar wat goed loopt, daarop voortborduurdt en bijbuigt waar nodig. Structuren van hoe we ons land runnen, zijn in een lange tijd uitgekristalliseerd. Voor een groot deel van onderop. Van nederzetting naar dorp en stad naar gemeente. Iets soortgelijks bij de provincies. Allemaal misschien niet ideaal en voor de eeuwigheid. Er zit wél een zekere logica en ontstaansgeschiedenis achter, waaruit sociaal zoiets is gegroeid als ‘samenhang’. Om dit laatste ging het de Eerste Kamer nou net. Niet om smake-loze eenheidsworst, zover ik begreep.

Barnett Plasterk

Het is alsof de minister werd verzocht een mooi, zeventiende-eeuws landschap van Jacob van Ruisdael met van die typisch Hollandse luchten te restaureren en veilig te stellen voor de toekomst. Na de klus, bij de presentatie van het karwei, onthult hij een doek met twee strakke vlakken à la Barnett Newman. De vlag van Den Haag. *Who's afraid of yellow and green*. Kleuren die in onderlinge combinatie de naam hebben agressie op te roepen. ‘Kijk mensen, dit is het geworden.’ Stille en ongemakkelijk voetgeschuifel in de zaal. Tot iemand begint te roepen dat dit écht niet kan en verontwaardigde bijval krijgt van het hele gezelschap. Het werk van Newman heeft nogal eens uitgenodigd het stanleymes ter hand te nemen. Niet doen! Een scherpe pen volstaat. Straks, maart volgend jaar, ook een rood potlood. De Senaat heeft inmiddels al haar kunstkritiek gegeven: Plasterk moet het zaakje nog maar eens overschilderen.

Erger dan Brussel

Wat het kabinet aan wil met het binnenlands bestuur kun je kort vangen onder de slogan: 'Erger dan Brussel'. Zeker in wisselwerking met wat tot ons komt uit de Europese hoofdstad. Je kunt beweren dat het in lijn is met het streven dat hogere instanties niet iets moeten doen wat lagere instanties zelf kunnen afhandelen (*subsidiariteit*). Dan zou je dit ook netjes moeten regelen voor betrokkenheid bij en invloed op de lokale en (sub)regionale democratie. Dit gebeurt niet.

Net als het fiasco van het democratisch tekort in Europa, zou het steeds verder verkleinen van de invloed die de burger heeft op het bestuur dicht bij hem in de buurt, weleens kunnen uitdraaien op een dure grap. Die geluiden kun je nu al horen, als je ernaar wilt luisteren. Er zijn maar weinig gemeenteraadsleden die durven beweren dat gemeenschappelijke regelingen en andere schijnconstructies van bovenlokaal bestuur een zegen zijn voor transparantie en inspraak van de bevolking.

Ik ken een gewaardeerd nestor van een gemeenteraad die het – ondanks zijn uitgesproken neoliberale gedachtegoed – langzamerhand zelf een beetje te gortig begint te vinden dat hij als 'controlerend' politicus tevens een actieve rol speelt bij grootschalige grondverkoop ten behoeve van een bedrijventerrein, waarvan de vraag is of het ooit rendabel zal blijken. De man is bestuurslid van een gemeenschappelijke regeling. Als het fout loopt, wordt 'zijn' gemeente voor 100 miljoen euro in het pak genaaid. Meer dan het totaal van de begroting.

Bijster

Je schijnt het niet hardop te mogen zeggen, maar de zogenoemde bestuurspartijen in ons land dragen een zware medeverantwoordelijkheid voor het ontstaan van de crisis. Bij de banken; op de huizenmarkt. Toezicht en tijdig ingrijpen zijn ernstig verwaarloosd.

Een grondige heroriëntatie op het eigen politieke denken en functioneren ontbreekt bij deze partijen. De lichtstip aan het einde van de tunnel is niet meer dan een vage notie en belofte dat het straks allemaal wel weer goed komt. Het is maar conjunctuur; het gaat vanzelf wel weer over. Als we maar trouw zweren aan 'De 3 Procent'. Waar het vooral aan schort, is het vertrouwen bij consument en burger, wordt beweerd. Dat deze hun geloof in de traditionele politiek volledig bijster zijn, dringt niet door tot onze bestuurders of er wordt langsheen gepalaverd. Wie hierop wijst, is negatief, een populist, gaat niet mee met zijn tijd. Je kunt kennelijk beter de crisis kwajongensachtig weg giechelen en grinniken.

Beide partijen die nu regeren, hebben de afgelopen jaren de democratie, vooral ook de lokale, een slechte dienst bewezen. Het neoliberalisme heeft zijn tijd verdaan met zichzelf te klonen en clownen in weinig verheffende afscheidingsbewegingen die het land behoorlijk onbestuurbaar hebben gemaakt. De

sociaaldemocratie heeft zijn achterban in wijken en buurten van zich vreemd; wellicht met uitzondering van het hand-in-hand-kameraden-nepotisme in de Rotterdamse wijk Feijenoord, waarmee de lokale democratie uiteindelijk ook allerminst een boost is bezorgd.

Burgers krijgen hun vertrouwen in de overheid niet terug door een kwartprocentje groei. Zij laten zich over het algemeen ook niet afkopen met een waarderingsspel voor bewezen maatschappelijk hulpbetoon. (Daarmee is niets miszegd over het belang van vrijwilligers.) De overheid is een vangnet voor haar burgers. De samenleving is geen hangmat voor een overheid die haar primaire taken en betrokkenheid van bewoners veronachtzaamt.

Vermorst

Als struisvogels schaalvergroting gaan propageren, doe je er verstandig aan hun eieren nog eens goed tegen het licht te houden. Als de nationale overheid van terugtreden en het ontkennen van verantwoordelijkheden haar *core business* maakt en de lokale overheid via 'opschaling' dwingt meer afstand te nemen van haar inwoners; als die lagere overheid dan eenzelfde manoeuvre inzet richting de burger, dan is er per saldo maar eentje de dupe. Erger dan de calculerende burger is de onberekenbare overheid. Onberekenbaar in tweeërlei opzicht: wisselvallig en niet te 'kwantificeren'.

Het zou 'aardig' en tamelijk onthutsend zijn, als CBS, SCP, PBL, Rekenkamer en dan ook maar gelijk Maurice de Hond samen een formule wisten te bedenken waarmee je kunt uitdrukken wat gedurende een mensenleven wanbeleid van de overheid de burger gemiddeld kost aan belastingeuro's, vermorste inspraakuren en zoiets als gederfd levens- en woonplezier. Dat zou inzichtelijk maken hoe nauw een goed lokaal bestuur luistert en een beetje ordentelijke dienstbaarheid aan de 'klant'. Het gaat uiteraard niet om teleurstelling bij een wegbezuinigd buurtbarbecuetje of een dakkapelletje dat geen genade vindt bij de welstandscommissie.

Dombo & Dimby

Een overheid confronteert de individuele burger door de jaren heen met de consequenties van allerlei voorgenomen en al dan niet uitgevoerde plannen. Je wordt voor de non-keuze gesteld dit maar over je heen te laten komen of je ermee te bemoeien en je er zo nodig tegen te verzetten. Daarvoor hoef je geen pathologische querulant of beroepsactivist te zijn. Een dombo heeft ooit de term 'nimby' verzonnen; inmiddels een scheldnaam om iemand weg te zetten als kortzichtig en egocentrisch, als deze minder euforisch is over de overheid dan de beleidsmakers zelf. Alsof je erop zit te wachten vaak jaren achtereen te worden opgezadeld met allerlei machtsvertoon en bestuursdwang die maagzweren bevorderen en de bloeddruk oplieren.

We zijn het er in dit land wel zo'n beetje over eens dat de overheid zo veel mogelijk met haar tengels van de persoonlijke levenssfeer moet afblijven. Met een beroep op het algemeen belang van economische en ruimtelijke ordening mag die overheid wel schaamteloos en ongestraft haar voet tussen de deur van het privé domein zetten. Zo goed als ongevraagd het intiemste betreden wat iemand bezit op zijn slaapkamer en sanitair na: z'n achtertuin. In concrete zowel als imaginaire betekenis.

In dat soort gevallen is het een vereiste dat besluitvorming en controle daarop zich enigszins afspelen in je nabijheid en niet onnodig naar een technocratisch en abstract niveau worden getild, enkele tientallen kilometers verderop. Dat komt de kwaliteit van de besluiten niet ten goede en ook niet de democratische 'beleving' en het rechtsgevoel van degenen om wie het gaat. Verreëmding is een proces waarbij mensen zich niet meer eigen voelen omdat men het idee heeft geen invloed te kunnen uitoefenen op ontwikkelingen en omstandigheden. Daarom, als het maar enigszins kan: democratie in de achtertuin, dimby.

Woekerpolis

Het kan geen kwaad à la Google Earth vanuit de hoogte eens in te zoomen op mijn 'achtertuin' (ik heb 'm niet) en die van mijn buurtbewoners. Heen te breken door allerlei bespiegelingen over ijle en mistige hogere bestuurslagen en een kijkje te nemen hoe het er op de grond, aan de basis, aan toegaat. Ik koester geenszins de illusie dat het een uniek verhaal is. Eerder dat het model staat voor wat speelt in andere middelgrote gemeenten die straks moeten geloven aan de Plasterkdoctrine.

Een Vinx-wijk met 25.000 zielen. Laten we deze voor het gemak de wijk Niemandslaan noemen. Destijds op de tekentafel lukraak toebedeeld aan de groeigemeente, waarvan hij nu deel uitmaakt. 'polis' is Grieks voor stad; 'woeker' betekent: voortdurende groei ten koste van iets anders. Vandaar de gemeente Woekerpolis. Dat deze naam in de verte associaties oproept met malafide OG-baronnen is uiteraard puur toeval.

Spookstad

Van origine tuindersdorp onder de raffinaderijrook van de grote stad, heeft de gemeente in luttele jaren schoksgewijs de gedaante aangenomen van een self-proclaimed forensenparadijs. De groeistuipe werden heftiger, toen de Vinxlocatie erbij kwam en het inwonertal in één klap verdubbelde tot 50.000. Een volstrekt willekeurig planologisch monstrum. Er ontstond een geografisch en sociaal-demografisch gespleten, zeer kunstmatige eenheid met de ambities en vooral de problemen van een grote stad. Enigszins gechargeerd: een soort Oosten West-Berlijn. Zonder muur uiteraard, maar met een snelweg ertussen als

onneembare barrière, als het erom gaat je als bewoner onderdeel te weten van zoiets als een woongemeenschap met gedeelde collectieve voorzieningen.

De eveneens in omvang uitgedijde ambtenarij op het gemeentehuis in het 'oude centrum' en ook de dorpspolitiek blijken tot dusver maar matig door-drongen van deze 'bilocatie' en de noodzaak tot enige samenhang in het beleid ten aanzien van de beide delen. Het meest hilarisch kwam dit aan het licht toen een bewoner zich met een vraag wilde wenden tot de gebiedsregisseur (het woord alleen al) bij hem in de nieuwbouw. De functionaris bleek met vakantie. Zijn collega, belast met de andere kant van de gemeente, zei resoluut de beller niet van dienst te kunnen zijn. 'Ik ga over het *bestaande* deel van het dorp.' Beterd constateerde de bewoner dat hij dan blijkbaar in het *niet-bestaande* deel leefde; in een spookstad of fata morgana.

Koningslinde

Ook de bevolking van de oude kern mag graag enig dedain laten blijken voor wat in de nieuwbouw is komen aanwaaien uit de grote stad. Velen van hen kwamen daar zelf overigens ook ooit vandaan. Zij wanen zich echter autochtoon en ingeburgerd. Bij de troonswisseling ontstond een serieuze protestbeweging tegen het besluit de koningslinde te planten bij de Vinex-buren. Bij een hoog oploeiende discussie over welke van beide bibliotheken moest worden wegbezuinigd, zette het oude dorp een massieve lobby in om de vestiging in de nieuwbouw te offeren. Men dreigde met een referendum, wat werd ingeslikt omdat niet kon worden voldaan aan het vereiste opkomstcriterium.

Sociale cohesie in een nieuwbouwwijk heeft zeker een aanloop van tien tot vijftien jaar nodig om op te bloeien, zeggen kenners. Deze dient ook actief aangewengeld en ondersteund te worden en daarbij is de lokale politiek onmisbaar om er de voorwaarden voor te scheppen. In Niemandsland dreigt het tegendeel. Zeker nu, in crisistijd. De voorzieningen waarmee mensen naar hier zijn gelokt, worden verwaarloosd en afgebroken. Het wijkoverleg is opgedoekt, omdat kritische bewoners 'te ongenueanceerd' zouden zijn. Makelaars en projectontwikkelaars, je ziet of hoort ze niet meer, na het snelle geld. Woningcorporaties tonen geen interesse voor de dialoog met bewoners en bijvoorbeeld politie. De wijkregisseur heeft zijn eigen koninkrijkje gesticht en overlegt bij voorkeur bilateraal in het restaurantwezen.

Hol

De politiepost in de wijk Niemandsland maakt al jaren een zeer desolate indruk. Hij is niet gesloten. 'Want hij is eigenlijk nooit open geweest', zei de burgemeester laatst. Ten tijde van de vorige raadsverkiezingen draaide tot vervelens toe een oranje-blauw caravannetje met veel te luidruchtige megafoon rondjes rond het plein in de wijk. 'Als uw veiligheid u lief is, stem op ons.' Het hielp: de oranje-blauwen bezetten inmiddels een derde van de raadszetels en

leveren de helft van het college. De particuliere bewakingsdienst in het nabijgelegen winkelcentrum kreeg lucht van het naderende vertrek van de politie uit de wijk. Het bedrijf benaderde omwonenden die veel last hadden van hangjeugd. 'Wij vegen de jongelui uit het winkelcentrum. Mochten ze bij jullie neerstrijken, wij kunnen jullie buurt ook wel rustig houden. Tegen betaling, uiteraard.' Sluipende privatisering van veiligheid in de openbare ruimte. Ook andere voorzieningen die naar samenhang en leefbaarheid zwemen, dreigen ten prooi te vallen aan ontmanteling. De bibliotheek. Kinderspeelplaatsen. 'Wij doen het voor de generaties na ons', het vaak gehoorde adagium in de landspolitiek, krijgt er een erg holle klank door.

Wie zijn gekozen volksvertegenwoordigers erop aanspreekt, krijgt veelal te horen: 'Tsjja, daar gaan wij niet over. Dat is de stadsregio en daar hebben wij maar weinig in te brengen.' Of: 'Wij moeten wel. Van het rijk.' En in toenemende mate: 'Wij zijn met handen en voeten gebonden aan afspraken met onze buurgemeente.'

Wajang

De ene operatie om van onze gemeente enigszins een bestuurlijke en sociale eenheid te maken is nog allerminst afgerond en dreigt te stagneren, de volgende schaalvergroting wordt alweer met verve in gang gezet. Om te voldoen aan de Plasterknorm zouden wij andermaal in inwonertal moeten verdubbelen. Nog voor dit formeel zover is, wordt samenwerking met twee naburige gemeenten op tal van punten al doorgevoerd. Zo ontstaat een nog willekeuriger samenspel van oude dorpskernen en Vinex-enclaves. Een verzameling gemeenschappelijke regelingen, bovenlokale en subregionale vergaderclubs, waarop de burger geen enkel zicht heeft, laat staan invloed. Gemak ondervindt hij er al helemaal niet van. Het deel van onze gemeenteraad dat zich 'manager' waant of voelt (geen beschermde titel) lijkt de vingers af te likken bij 'het proces'. In termen van democratische controle een raar wajangspel, waarin iedereen drukdoende is over zijn eigen schaduw heen te springen.

De bevolking van Woekerpolis begint zich steeds nadrukkelijker hardop af te vragen voor wiens belang die raadsleden er zitten en wat de gevolgen zijn van hun voortvarendheid. Het kiezersmandaat voor de periode 2010-2014 gold toch het eigen gemeentelijk beleid, luidt een veel gestelde vraag. Een inhoudelijk, politiek debat over een zo belangrijk onderwerp als de aanstaande fusie wordt niet of nauwelijks gevoerd. Het gaat voornamelijk om technische uitwerking waar zelfs de betrokken burger snel bij afhaakt. Uitleg aan de eigen achterban: ho maar. Soms lijkt het of in de vergaderzaal 29 geachte afgevaardigden heel wethouderiabel zitten te wezen met mekaar. Meningsvorming en controle schijnen minder belangrijk. De voor de hand liggende vraag aan de bewoners 'Willen jullie dit?' is niet gesteld, nu het nog kon.

Steunkous

Dit is geen bot pleidooi voor ‘Eigen burger eerst’. Wél om meer prioriteit te geven aan kerntaken, die zeker ook dringende aandacht behoeven: dienstbaarheid aan de burger en bevordering van maatschappelijke samenhang. In een wijk als Niemandsland met vele duizenden huishoudens die zich diep in de schulden hebben gestoken om er te kunnen wonen. Je kunt die mensen niet zo maar van het ene naar het andere bestuursmodel zeulen. Zeker niet als je fysieke leefomgeving daardoor steeds anoniemer en afstandelijker wordt. Al helemaal niet op een moment van bijvoorbeeld massale jeugdwerkloosheid met alle nevenverschijnselen van dien.

Een dommer timing om allerlei bestuurlijke nieuwlichterij over de mensen uit te storten laat zich nauwelijks bedenken. Wijken en buurten staan onder zware druk bij het verwerken van de gevolgen van het crisisbeleid. Lokale politici zouden zich eerst en vooral moeten (kunnen) richten op het in goede banen leiden daarvan. Geen bestuur op afstand. Een aanspreekbaar, toegankelijk bestuur binnen bereik van mensen die dit hard nodig hebben. Er wordt in deze tijden van alles afgeschoven op de bevolking. ‘De regie ligt bij de burger’, heet het. Allerlei maatregelen stoeien op de aanname dat de samenleving een bijna onuitputtelijk vermogen heeft om dit op te nemen. Buurtpreventie, thuiszorg, het draaiende houden van nepbibliotheken. ‘Deventer’, de verplichte inzet van werklozen in de thuiszorg, toont aan hoe een gemeentebestuur zich hieraan kan vergalopperen. In Woekerpolis loopt een wethouder die het standpunt huldigt: ‘Als ergens geen vrijwilligers voor te vinden zijn, is de maatschappelijke behoefte er ook niet.’ Ergo: als niemand de luier of steunkous van een hulpbehoevende bejaarde wil verwisselen, heeft die bejaarde dat kennelijk niet nodig.

Verandermanager

Het Feest der Democratie is weer in aantocht! Zo noemt de burgemeester van Woekerpolis de gemeentelijke verkiezingen. Op weg erheen start een stroeve zoektocht naar latent talent voor de raad. Burger dicht bij de politiek, is het motto van een stoomcursus voor wie zich raadsvaardig genoeg vindt. Afgesloten met een soort banenbraderie. Hierbij dingen zittende partijen in de raad naar de gunst van het handjevol doordouwers dat tot het eind toe de lessen heeft gevolgd in bestemmingsplannen en bestuursrapportages.

De spoeling was ditmaal zo mogelijk nog dunner dan bij de vorige editie van de cursus. Wat overigens niet kan hebben gelegen aan de inzet en bezieling, waarmee de raadsgriffier het klasje begeleidde. Dit schrijf ik niet om te slijmen. Enigszins vreemd, die gebrekkige belangstelling. In tijden van massawerkloosheid zou je een toename verwachten van het aantal carrièrepolitici.

Ook wel weer verklaarbaar. De wachtgeldregeling is zeer onlangs versoberd. Hoewel Boven-Moerdijks, kleeft aan de raad van Woekerpolis tot in de wijde omtrek het imago van carnavalsvereniging, zij het een saaie. De neuzen staan

nogal vaak dwangmatig één kant op. Het bij elkaar ‘Koendoezen’ van consensus heeft ook hier aan populariteit gewonnen. Ook overleg achter de schermen en gesloten deuren wordt druk gepraktiseerd. Naar analogie van de grote broers en zussen in Den Haag kennen we hier zelfs een namaak-Torentjesoverleg. De verandermanagers, strategische consultants en managers-van-de-publieke zaak (een greep uit wat visitekaartjes) zijn ruim vertegenwoordigd in onze dorpspolitiek. Het is de vraag of fris bloed, jonge aanwas wil aanschuiven in zo’n bestuurscultuurtje en of eigenzinnigheid daarin welkom wordt geheten.

Kleine schaal

Plasterks plannen en de ophef daarover hadden niet op een ongelukkiger moment kunnen komen. De grootste bestuurlijke herindeling sinds de negentiende eeuw, middenin een crisis, in een tijd waarin alle zeilen moeten worden bijgezet om voldoende mensen te ronselen voor gemeenteraden en provinciebesturen. Wij roemen onszelf in dit land altijd voor onze unieke gave tot polderen, die zou zijn terug te voeren op oude verbanden en structuren.

Op het diepst van de crisis trekt het rijk zich terug uit provincies en steden. Provincies hebben nauwelijks nog zeggenschap. Steeds meer rijkstaken worden toegeschoven aan gemeenten, die daarvoor op een hoop worden geveegd. In wijken en buurten worden overlegvormen wegbezuinigd.

Blijkbaar is dit kabinet niet bij machte om, uitgaande van die poldertraditie, een overzichtelijk, kleinschalig bestuurlijk model te bedenken. Dichtbij en begrijpelijk voor de burger. PvdA-prominent Han Noten zei onlangs dat Plasterk geen flauw benul heeft waar hij mee bezig is. ‘De kleine schaal heeft de toekomst’, zei hij. Aankomende generaties bestuurders zijn inderdaad beter af met een structuur waarin zij zo dicht mogelijk bij de burger staan. Zonder heroïsch en chauvinistisch te willen worden: grenzen hebben we in dit land bij voorkeur altijd samen verlegd. Met de kop in de wind en de poten in de modder. Dat viel in binnen- en buitenland altijd heel goed te verkopen. Groot-schaligheid in de politiek is meer iets voor struisvogels. Vreemde vogels.